

Програма гуртка «Чарівне тісто» для дітей молодшого шкільного віку

Анотація. У статті обґрунтовано педагогічні умови організації гуртків для ефективного гармонійного розвитку і виховання учнів. Визначені недоліки діючих програм гурткової роботи «Тістопластика». Описано авторську програму «Чарівне тісто».

Ключові слова: гармонійний розвиток, гурткова робота, програма гуртка «Тістопластика».

Abstract. The article substantiates pedagogical conditions of hobby groups organization for effective harmonious development and education of pupils. The shortcomings of the current programs of the hobby groups work «Plastic dough» are identified. The author's program «Magic dough» is described.

Keywords: harmonious development, hobby groups work, program of the hobby groups «Plastic dough».

Постановка наукової проблеми. Якість знань, умінь і навичок учнів, глибина їхнього політехнічного світогляду, формування нахилів до певних видів діяльності і професій, які вони обирають, визначаються, насамперед, ефективністю уроків. Проте, урок обмежений у часі, його погоджено з навчальною програмою, а відступ від неї часто неможливий. Відповідно, певну частину навчального матеріалу і завдань не можливо реалізувати під час уроку. Вирішити цю проблему можна у позаурочний час і під час найрізноманітніших виховних заходів, факультативних занять або у формі позакласної роботи під час гуртків.

Гурткова робота в закладах середньої і позашкільної освіти за цілями, змістом і методами приєднується до навчального процесу, продовжуючи його в позаурочний час. За умов правильного поєднання її з урочною роботою забезпечується більша гнучкість і рухливість всієї освіти в цілому. Гурткові заняття можна розглядати як один із засобів диференціації навчання і виховання при збереженні єдиного й обов'язкового навчального плану. Вони допомагають також доповнити навчальний план шкільного предмету.

Незаперечна роль гурткової роботи і в організації вільного часу учнів. У сучасних умовах дуже важливо збільшити строки організованого педагогічного впливу на учнівську молоддь. Гурткова робота формує в них духовні потреби, підвищує культуру використання дозвілля, привчає цінувати вільний час. Проте, програма гурткової роботи повинна бути правильно спланована.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день у межах вивчення проблеми організації діяльності позашкільних закладів освіти працювали О. Биковська, В. Вербицький, Л. Дименкова, О. Литовченко, О. Матвієнко, В. Мачуський, О. Мироненко, Г. Пустовіт, О. Рассказова, В. Редіна, А. Святий, О. Семенов, Н. Синькевич, Т. Суценко, Т. Фурсенко, Т. Цвірова та інші. Однак, проблема доцільності змісту і форм гурткової роботи з вихованцями постійно знаходиться у русі, так як і процес реформування освіти, тому є нині актуальною і вимагає вивчення.

Мета статті полягає у розробленні змісту і методичного забезпечення програми гуртка «Чарівне тісто», які б відповідали запитам та інтересам учнів й умовам роботи керівників гуртка в закладах позашкільної освіти. Завдання: 1) проаналізувати зміст гурткової роботи з учнями молодшого шкільного віку; 2) розкрити особливості авторської програми роботи гуртка «Чарівне тісто».

Виклад основного матеріалу. Під час уроків не завжди вдається задовольнити всі запити учнів, бо їх інтереси дуже часто виходять за рамки навчальних програм і підручників. Ось чому вміло організована гурткова робота відіграє важливу роль у вирішенні таких задач:

- розширення і поглиблення знань, отриманих на уроці;
- формування й удосконалення практичних навичок і умінь;
- розвиток індивідуальних нахилів учнів;
- розвиток творчої активності, ініціативи і самостійності;
- формування інтересу до інтелектуальної і практичної праці;
- організація змістовного відпочинку учнів [3, с. 24].

Гурткова робота продовжує та доповнює навчання на уроці, організовується відповідно до

закономірностей, принципів, вимог, що й навчальний процес. Це, перш за все, науковість, зв'язок з життям, суспільно-корисна спрямованість, педагогічна доцільність змісту і форм. Але гурткова робота має і свої специфічні ознаки: добровільність, ініціатива школярів, самодіяльність, спільність пізнавальних інтересів учнів, їх позитивне ставлення до предмету, допитливість тощо.

Авторська програма гуртка «Чарівне тісто» була складена на основі діючої і рекомендованої до використання Міністерством освіти і науки України «Тістопластика» від 23.04.2014 [1]. Вона успішно використовується керівниками позашкільних навчальних закладів України. Проте, під час організації гурткової роботи у Чернігівському обласному «Палаці дітей та юнацтва» були виявлені деякі недоліки:

- багато уваги приділено виробам та персонажам, які не завжди цікаві дітям сьогодні;
- відсутність часу на виготовлення поробок за власним задумом – виконання творчих індивідуальних проєктів;
- виділення часу на розгляд теоретичного матеріалу
- мала кількість годин на виконання конкурсних робіт;
- швидке ознайомлення зі всім переліком інструментів та матеріалів;
- одноманітність напрямку роботи протягом року;
- спрямованість на роботу з дітьми тільки молодшого шкільного віку, проте гурток може бути цікавий для більш старших учнів.

Розроблена авторська програма роботи гуртка «Чарівне тісто» тісно пов'язана з українським народним мистецтвом ліпленням з глини. Головними перевагами ліплення з солоного тіста є доступність, легкість в оволодінні технологією ліплення малих скульптурних форм, способах висушування та обпалювання виробів у домашніх умовах, розписуванні виробів, їх лакуванні.

Використання у роботі різноманітних матеріалів, поєднання технік урізноманітнює роботу гуртка та виводить на новий рівень виготовлення виробів, дає поняття про декор і роботу декоратора, що сприяє профорієнтаційному визначенню учня в подальшому.

Програма передбачає залучення гуртківців у групах початкового рівня протягом 1 року. На опрацювання навчального матеріалу відводиться 144 години (4 год. на тиждень).

Програма гуртка містить теоретичну й практичну частини. Практична робота включає замальовку моделі виробу, заготовку шаблонів, підбір матеріалів, приготування тіста, ліплення виробу, висушування, розфарбування, оформлення. Протягом навчального року гуртківці здобувають уміння і навички художньої творчості, уявлення про пропорції, виразність форм, засвоюють прийоми ліплення.

Навчання в гуртку допомагає вихованцям краще вивчити матеріал багатьох шкільних предметів: «Трудове навчання», «Природознавство», «Образотворче мистецтво», «Я у світі», «Я і Україна» та інші.

Як показує досвід організації гурткової роботи «Чарівне тісто» дуже подобається ліпити атрибути до модних зарубіжних свят, популярних героїв кіно і мультиплікації, їжу «fast food» тощо. Ліплення популярних героїв мультфільмів – ефективний засіб виховання, демонстрації дітям різних способів взаємодії з навколишнім світом, формування уявлень про добро, зло, правила поведінки, підвищують обізнаність, розвивають мислення, формують світогляд. Ліплення мультиплікаційних героїв позитивно вплинуло на зацікавленість і мотивацію гуртківців.

Виконання частини робіт за власним задумом або наявність вільних тем дають керівнику змогу краще зрозуміти гуртківців, проаналізувати їх інтереси та здібності, а також психологічний стан та внутрішній світ. Крім того гуртківці мають можливість зробити виріб за темою, яку вони з поважних причин пропустили, або просто реалізувати свій задум.

В умовах гуртка приділяти багато часу вивченню теорії недоречно. Сповнені ентузіазму, діти прагнуть скоріше приступити до роботи і погано концентруються на теорії. Доречно весь теоретичний матеріал інтегрувати в практичну роботу і викладати під час поточного інструктажу. Учні з розумінням слухають пояснення керівника, коли зустрічають певну проблему через відсутність знань. Навіть на першому занятті діти ліплять нескладний сувенір, що мотивує їх відвідувати гурток.

Важливим показником успішності гуртка залишаються результати конкурсів і виставок. Виконання конкурсних робіт вимагає багато часу та чіткого керівництва педагога. Введення до

програми тем з виконання складних композицій, картин орієнтоване на старших і здібніших гуртківців, які можуть бути залучені до виконання конкурсних робіт. Інші гуртківці виготовляють картини за запропонованим сюжетом або власним задумом, що дає змогу керівнику приділити більше часу конкурсним роботам.

Зазвичай вихованців ознайомлюють зі всіма інструментами та матеріалами на перших заняттях. Це призводить до того, що вже під кінець першого семестру деякі гуртківці втрачають інтерес до тістопластики, вважаючи, що вже все вміють. Поступове ознайомлення зі всіма інструментами, матеріалами та способами декорування дає можливість поступово ускладнювати процес навчання. Знайомство зі всіма секретами тістопластики відбуваються впродовж всього навчального року. Гуртківцям навмисне не показують усі інструменти та форми одразу, щоб мати змогу дивувати та зацікавлювати їх від заняття до заняття.

Важливо популяризувати гуртки серед підлітків. Рекомендований вік вихованців становить 6-10 років, але гурток може бути цікавим також для дітей старшого віку, які дуже перспективні для виконання конкурсних робіт і можуть бути прикладом для молодших вихованців. Метою позашкільля повинно бути залучення дітей різного віку відвідувати гуртки. У 2018-2019 навчальному році в групу було прийнято 5 вихованців 12-14 років. Група була умовно поділена на дві підгрупи: старші або здібніші учні та молодші. Всі працювали над однаковими виробами, але першій підгрупі постійно пропонували ускладнювати роботу складнішими елементами, дрібнішими деталями тощо. Також старші учні залюбки допомагали молодшим, що значно полегшило роботу керівника.

Висновки. Авторська програма використовувалася протягом 2018-2019 навчального року. За цей час у роботі гуртка помітні позитивні зміни. У всеукраїнському конкурсі «Люби і знай» взяло участь п'ять вихованців. Три роботи пройшли обласний відбір, один вихованець нагороджений дипломом I ступеня та два – дипломами II ступеня, які були відправлені на всеукраїнський відбір. Кількість гуртківців майже не змінилася протягом всього навчального року. У 2019-2020 навчальному році 68% вихованців перейшла на другий рік відвідування занять. У цілому гуртківці були більш активні на заняттях, у порівнянні з попередніми роками, із задоволенням брали участь у ярмарках та інших заходах.

Список використаних джерел:

1. Навчальна програма з позашкільної освіти художньо естетичного напрямку «Тістопластика» (початковий рівень). 2014. URL: <https://vseosvita.ua/library/programma-gurtka-61232.html> (дата звернення 15.10.2019).
2. Борисов В., Борисова С. З досвіду роботи гуртка «Прикрась свій дім». *Трудова підготовка в закладах освіти*. 1998. № 4. С. 31.
3. Книга керівника позашкільного навчального закладу: довідково-методичне видання / Упоряд. З.М. Рудакова; Л.М. Павлова. Харків: Торсінг плюс, 2006. 608 с.